

Dr Ewa Romanowska

Niepaństwowa Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Białymstoku

Dr Agnieszka Ilendo-Milewska

Niepaństwowa Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Białymstoku

Dr Wiesław Smolski

Niepaństwowa Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Białymstoku

Mgr Karolina Kondrat

Niepaństwowa Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Białymstoku

**KONFERENCJA NAUKOWA:
OD POSZANOWANIA INNOŚCI DO OBOJĘTNOŚCI
– WIZERUNEK TOLERANCJI
WE WSPÓŁCZESNYM ŚWIECIE
Białystok 4 czerwca 2016**

Rok 2016 jest rokiem jubileuszowym dla Niepaństwowej Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Białymstoku. W ramach uroczystości związanych z jubileuszem 4 czerwca w siedzibie Szkoły przy Alei Jana Pawła II 91 odbyła się Konferencja Naukowa. W skład Komitetu Naukowego Konferencji weszli: prof. zw. dr hab. Ewa Drozda-Senkowska, prof. zw. dr hab. Jadwiga Izdebska, dr hab. Agata Popławska, prof. NWSP i dr Zbigniew Siemak. Komitet Organizacyjny tworzyli: dr Agnieszka Ilendo-Milewska (przewodnicząca), dr Wiesław Smolski (zastępca przewodniczącego), dr Ewa Romanowska (członek komitetu), dr Marek Jastrzębski (członek komitetu) i mgr Karolina Kondrat (sekretarz). Całość konferencji została zorganizowana przy stałej współpracy i konsultacji z władzami uczelni Panią Kanclerz Leontyną Jakoniuk oraz Panem Dyrektorem Adamem Jakoniuk.

Konferencja rozpoczęła się o godzinie 9:30. Jego Magnificencja Rektor NWSP w Białymstoku dr Marek Jasiński, prof. NWSP serdecznie powitał wszystkich uczestników, szczególnie Władze

Uczelni, Komitet Naukowy Konferencji, Komitet Organizacyjny Konferencji oraz przybyłych gości z zaprzyjaźnionych uniwersytetów, m.in. dr hab. Danutę Opozde z Instytutu Pedagogiki KUL, dr Urszulę Pulińską z Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego i prof. dra hab. Piotra Gawliczka, od niedawna pracownika Zakładu Bezpieczeństwa Wewnętrznego. JM Rektor wyjaśnił, że podczas konferencji będą poruszane różne zagadnienia dotyczące tolerancji, przekazywane interdyscyplinarnie we współpracy psychologii, pedagogiki i nauk o bezpieczeństwie. W ten sposób tematyka referatów obejmie zarówno mniejszości narodowe, migrację, akulturację, uchodźców, dyskryminację, *gender*, stereotypy, jak i uprzedzenia. Wszak wszyscy wiedzą, iż tolerancja jest potrzebna ale dlaczego tak trudno jest ją osiągnąć i wdrożyć w życie?

Sesja obrad plenarnych

Wprowadzenie merytoryczne w problematykę konferencji rozpoczęto o godzinie 10:00. W tej części jako pierwsza zabrała głos prof. zw. dr hab. Jadwiga Izdebska z katedry Pedagogiki NWSP, która wygłosiła referat *Rodzina miejscem wychowania ku tolerancji*. W pierwszej części w wystąpieniu znalazły się wybrane teoretyczne kwestie dotyczące rodzinnego wychowania ku tolerancji, a w szczególności założenia pedagogiki personalistycznej, która mówi, że tolerancja w stosunku do drugiego człowieka jest postawą wynikającą z najgłębiej ujmowanych wartości humanizmu, jaką jest godność człowieka. Dzisiaj proces wychowania jest bardzo istotny ze względu na to, że rodzina żyje w złożonym świecie, który stwarza szanse rozwoju, ale również zagrożenia (przestępczość, terroryzm, wojny, konflikty zbrojne). Wychowanie w tolerancji jest wychowaniem w miłości, wolności, godności. Jest to wychowanie „do” lub „ku”, obejmujące proces przygotowania dzieci i młodzieży do przyswajania wiedzy i/lub umiejętności oraz wychowanie „w” lub „poprzez” obejmujące konkretne działania i będące skutkiem wcześniejszego procesu przygotowania. Te dwa procesy wychowawcze występują równolegle i są komplementarne. Tolerancja ponadto ogniskuje wiele wartości wyższych oraz jest wartością wpisaną w spotkanie oraz uczest-

nictwo. W drugiej części prof. zw. dr hab. Jadwiga Izdebska podjęła próbę odpowiedzi na pytanie dlaczego rodzina jest najważniejszym i niezastąpionym środowiskiem wychowującym ku tolerancji. Wychowanie w tolerancji jest możliwe dzięki warunkom jakie tworzy rodzina, tj. umiejętność wartościowej refleksji, aktywnego i mądrego słuchania, konstruktywnej krytyki, asertywności, negocjacji, rozwiązywania problemów, podejmowania decyzji, rozumienia motywów postępowania innego człowieka, rozróżniania zachowań nietolerancyjnych. Wychowanie ku tolerancji w rodzinie jest uczeniem się mimowolnym, poprzez modelowanie, warunkowanie i obserwacje. Siła wychowania w nauce tolerancji tkwi we wspólnotowości rodziny (jako niepowtarzalnego unikalnego świata), więziach emocjonalnych oraz charakterystyce samego wychowania (jako okazji do naturalnych codziennych stałych w czasie spotkań charakteryzujących się bliskością i empatycznym zrozumieniem oraz komunikacją). Następnie prof. zw. dr hab. Jadwiga Izdebska zwróciła uwagę na fakt, że badania nad wychowaniem ku tolerancji stwarzają pewne trudności metodologicznie i stosuje się tu raczej metody jakościowe.

Następnym prelegentem była dr hab. Danuta Opozda. W referacie *Podmiotowe predykatory tolerancji w wychowaniu* Referentka przedstawiła definicję tolerancji w trzech kontekstach: społecznym, biologicznym i technologicznym. Następnie odniosła się do tolerancji jako wartości na pewnym kontinuum sprzeciwiając się dychotomizacji tej wartości. Rozróżniła również tolerancję negatywną od pozytywnej oraz ujęcie tolerancji we wszystkich szkołach pedagogiki i zgłosiła potrzebę pedagogiki środka. Akcentem końcowym była analiza badań własnych nad rodzinnym wychowaniem w tolerancji.

Prof. dr hab. Piotr Gawliczek przedstawił referat *Technologie informacyjno-komunikacyjne w kształtowaniu świadomości wielokulturowej – podejście NATO*, w którym nakreślił swoje dotychczasowe doświadczenie w projektach międzynarodowych związanych z wielokulturowością i tolerancją. Opisał współczesne technologie informacyjno-komunikacyjne (ICT) oraz uwarunkowania współpracy międzynarodowej, szczególnie przy takich projektach jak grupa robocza ds. Kształcenia na Odległość (Advanced Distributed Learning Working Group) przy NATO. Mówca zwrócił

uwagę na znaczenie świadomości wielokulturowej i kursów, które taką świadomość rozwijają, ponieważ wiedza o różnicach międzykulturowych jest bardzo ważna, szczególnie w dzisiejszych czasach.

Kolejna wypowiedź *Wizerunek tolerancji w psychologii. Definicje, teorie, badania* należała do prof. zw. dr hab. Ewy Drozdy-Senkowskiej. Najpierw Pani Profesor skupiła się na różnych podejściach teoretycznych wyjaśnienia terminu „tolerancja”. Przez psychologów może być on rozumiany jako zdolność pozwolenia i poszanowania tego, czego się nie aprobuje, cnota moralna pozwalająca na spontaniczne szanowanie tego, co jest nieakceptowalne (również uznanie, że walka z nietolerowanym zjawiskiem może przynieść więcej szkód niż przyzwolenie na jego istnienie), wartość niezbędna dla stworzenia społeczeństwa sprawiedliwego (nurt społeczeństwa tolerancyjnego wymagającej praktyki wzajemnej tolerancji), wybór (wyższy lub dyktowany przez przekonania) oraz stan ducha otwarty na innych. Następnie Referentka opisała czym tolerancja nie jest, czyli obojętnością, poddaniem się, posłuszością, wyrozumiałością/pobłażliwością, permissywnością i akceptacją innego, z którym się nie zgadzamy. Wśród ważnych czynników regulacji poznawczej, emocjonalnej i behawioralnej poprzez wartości zostały wymienione pewne cechy osobowości (tj empatia, tolerancja na niejasność), struktury osobowości (osobowość autorytarna), kontakt (życie w środowisku wielokulturowym), kontekst sytuacyjny i normatywny oraz wiedzę formalną i potoczną. Na zakończenie została zwrócona uwaga na skuteczność modelu integracyjnego (separacyjnego, asymilującego i marginalizującego) w redukcji uprzedzeń.

W ramach sesji pedagogicznej ogłoszono sześć referatów. Obrady otworzyło wystąpienie dr hab. Agaty Popławskiej, prof. NWSP *Tolerancja jako element kompetencji społecznych w świetle teorii i badań empirycznych adolescentów*. W referacie wyjaśniono pojęcie kompetencji społecznych i tolerancji, ukazano komponenty kompetencji społecznych. Analizowano zasady kształtowania postawy tolerancji i sposoby modelowania zachowań uczniów przez pozytywny lub dysfunkcyjny przykład. Zwrócono uwagę na zadania szkoły w kształtowaniu postawy tolerancji zawarte w pod-

stawie programowej. W referacie przedstawiono wyniki badań własnych obrazujące przejawy tolerancji w samoocenie adolescentów w zakresie własnych kompetencji społecznych.

W kolejnym wystąpieniu doc. dr Tatiana Aniskevich podjęła problem tolerancji pedagogicznej w komunikacji nauczyciel akademicki – student. Autorka ukazała główne założenia pedagogiki tolerancji jako subdyscypliny w pedagogice białoruskiej. Analizowała cechy osobowości nauczyciela pożądane z punktu widzenia pedagogiki tolerancji. W referacie przedstawiła wyniki badań własnych przeprowadzonych na Uniwersytecie w Brześciu w kwestii opinii studentów na temat tolerancji pedagogicznej w komunikacji nauczyciel akademicki – student. Badani w zdecydowanej większości stwierdzili, że są oceniani sprawiedliwie, a ich nauczyciele akademicy kształtują u nich postawy otwarte, tolerancyjne.

Natomiast dr Andrzej Puliński analizował problemy migracyjne w percepcji studentów pedagogiki z Białegostoku i Olsztyna. Przeprowadzone badania na Uniwersytecie Warmińsko-Mazurskim potwierdzają, że w stosunku do uchodźców/nielegalnych imigrantów badani wykazują postawę, którą można określić jako niechętną, a nawet wrogą. Nie mają w tym wypadku znaczenia deklarowane postawy religijne ani polityczne. Zdecydowana większość respondentów nie podziela tolerancyjnej postawy społeczeństw zachodnich wobec tych osób. Studenci pedagogiki wykazują w większości postawę nieprzychylną wobec uchodźców i widzą zagrożenie w przyjmowaniu ich na terytorium Polski. Respondenci czerpią swoje informacje na temat zjawiska masowego przemieszczania się uchodźców głównie z mediów elektronicznych i to być może one uformowały ich tak niechętną postawę wobec uciekinierów z obszarów zagrożonych wojną i chaosem.

Dalej dr Agata Jacewicz podjęła temat: *Od uprzedzeń do dyskryminacji- rozmowa z dziećmi w wieku przedszkolnym*. Rozmowa przeprowadzona z przedszkolakami uczęszczającymi na zajęcia koła filozoficznego miała na celu zaprezentowanie ich wiedzy i rozumienia pojęć abstrakcyjnych takich jak: uprzedzenie, inność, stereotyp, rasizm, ksenofobia, tolerancja, nietolerancja, dyskryminacja.

Natomiast dr Ewa Romanowska zwróciła uwagę na Podlasie jako przykład dużej różnorodności form edukacji na rzecz poszanowania praw człowieka i równouprawnienia. Obok inicjatyw oddolnych, obywatelskich analizowane były odgórne, zakrojone na dużą skalę jak Program Miasta Białegostoku „Białystok dla Tolerancji”. Inicjatorami akcji i projektów na rzecz poszanowania praw człowieka i równouprawnienia w województwie podlaskim w latach 2013–2016 były najczęściej instytucje państwowe, samorządowe, policja, uczelnie, szkoły, NGO, kościoły i związki wyznaniowe, ale także ludzie zawodowo związani z kulturą. Działaniami objęto dzieci, młodzież i dorosłych mieszkańców województwa podlaskiego. Obok efektów działań krótkotrwałych, powstały murale, tomik bajek międzykulturowych wspierających integrację dzieci cudzoziemskich, ale przede wszystkim więzy przyjaźni łączące ludzi różnych kultur.

W ostatnim referacie mgr Edyta Pogorzelska prezentowała postawy dorosłych i dzieci wobec uchodźców pochodzenia czeczeńskiego na przykładzie miasta Wasilków. Badaniami objęto uczniów polskich, którzy uczęszczają do tej samej klasy szkolnej z dziećmi czeczeńskimi i rodziców badanych uczniów polskich. Autorka stwierdziła, że trudności w adaptacji dzieci czeczeńskich dotyczą zarówno kontaktów rówieśniczych, jaki i kontaktów z nauczycielami. Dzieci czeczeńskie są schludne ale zaniedbane edukacyjnie. Badania wykazały izolację dzieci czeczeńskich w społeczności szkolnej i lokalnej.

Wszystkie wystąpienia zostały starannie opracowane i spotkały się z dużym zainteresowaniem słuchaczy. Każdy referat wywołał ożywioną dyskusję. Autorom zadano wiele pytań. Podjęto również próbę analizy i wieloaspektowego wyjaśnienia uzyskanych przez prelegentów wyników badań.

Sesja pedagogiczna była bardzo interesująca i stymulująca naukowo. Została przerwana z powodów formalnych – rozpoczęcia podsumowania całej Konferencji i prezentacji wyników obrad poszczególnych sesji: pedagogicznej, psychologicznej i bezpieczeństwa wewnętrznego.

Sesję psychologiczną otworzył referat dra Marka Jastrzębskiego *Bycie tolerancyjnym nie polega na zachowywaniu postawy*

nieoceniającej moralnie. Na marginesie refleksji Arno Anzenbachera na temat przedrozumienia problemów moralnych. Była to próba odpowiedzi i usystematyzowania treści określających, czym jest tolerancja i co oznacza bycie tolerancyjnym. Autor przede wszystkim podkreślił wieloznaczność tego terminu. Pan Doktor postawił pytanie „czy istnieje postawa człowieka, którą możemy nazwać tolerancyjną (bycie tolerancyjnym)”? Dalej podjął omówienie przeszkód w zachowaniu postawy nieoceniającej moralnie w życiu moralnym zgodnie z teorią Azenbachera. Autor wysunął konkluzje: jednostka w codziennej aktywności nieustannie ocenia działania innych ludzi, na co dowodem są przedrefleksyjne założenia w sferze moralnej, czyli iluzją jest możliwość zachowywania w życiu postawy nieoceniającej moralnie. Wnioski praktyczne z teorii Azenbachera wskazują, że jednostka nie ma kompetencji żeby oceniać moralnie osoby, że są w związku z tym granice kompetencji oceny moralnej, natomiast każdy ma prawo, a niekiedy obowiązek oceniać moralnie czyny osoby, ale powinien to czynić sprawiedliwie a do tego są nieodzowne obiektywne kryteria oceny moralnej. Postawa nieoceniająca moralnie oznacza przyzwolenie na zło, agresję, nietolerancję, dlatego jawi się wręcz jako zaprzeczenie właściwie rozumianej tolerancji.

Dr Paweł Karpowicz przedstawił treść referatu *Człowiek wobec świata natury: przemoc – tolerancja – szacunek.* W swoim wystąpieniu nawiązał do koncepcji Edwarda Wilsona (biologa, zoologa), który podkreślił dwie podstawowe orientacje w relacji człowiek – środowisko: antropocentryczna, w której największe znaczenie mają potrzeby człowieka i biocentryczna, stanowiąca, że potrzeby i prawa innych form życia są równie istotne. W toku historii społeczeństw obserwuje się zdecydowaną dominację orientacji antropocentrycznej. Natomiast obecnie orientacja biocentryczna jest reprezentowana między innymi przez wybrane społeczności tradycyjne. Treść prezentacji opierała się właśnie o tę orientację. Według Edwarda Wilsona na ziemi istniejemy jako jeden z cudów życia i jesteśmy ściśle powiązani z innymi gatunkami zwierząt i roślin, a środowisko naszej planety było i pozostaje naszym jedynym domem. Istotne problemy natury ekologicznej wynikają z gwałtownego przyrostu liczby ludności oraz

globalnego ocieplenia. W podsumowaniu autor stwierdził, że postawa człowieka powinna być nastawiona na ochronę przyrody.

Dalej uczestnicy sesji zapoznali się także z posterami przygotowanymi przez studentów II i III roku psychologii:

- *Wykluczenie społeczne w Polsce* – poster przygotowany przez studentów III roku Psychologii,
- *Stosunek w Polsce wobec ludzi różnych kultur* – poster przygotowany przez studentów II roku Psychologii.

Tematyka opracowanych posterów była konsekwencją badań wykonywanych pod kierunkiem dr Hanny Hamer.

Dr Marek Jasiński zaprezentował referat *Psychologiczne i osobowościowe bariery w zachowaniu postawy tolerancji*. W referacie podjęto próbę odpowiedzi na pytanie: jakie czynniki psychologiczne mogą utrudniać bądź uniemożliwiać zachowanie postawy tolerancji? Autor wymienił tutaj psychologiczne bariery w zachowaniu postawy tolerancji takie jak zbyt silne emocje negatywne wobec obiektu lub zjawiska, tendencje agresywne lub odwetowe, niedojrzałość psychiczna czyli brak osiągnięcia pewnego stopnia dojrzałości psychicznej. Inne ważne czynniki to brak dostatecznej wiedzy, zrozumienia lub lęku wobec osoby, zjawiska objętego postawą tolerancji lub obawa przed przyzwoleniem na różność i inność od siebie. Autor zwrócił też uwagę na interpersonalne bariery tolerancji, oraz *osobowościowe zaburzenia* mogące mieć wpływ na trudność z utrzymaniem postawy tolerancji.

Dr Joanna Nawrocka i dr Agnieszka Iłendo-Milewska przygotowały wystąpienie *O subtelnych przejawach stereotypów i uprzedzeń, i ich trudno uchwytnych podstawach*. Referat dotyczył uprzedzeń społecznych i stereotypów, które są głęboko zakorzenione w sferze dotąd pomijanej w rozważaniach psychologów społecznych. Referowała dr Joanna Nawrocka, która omówiła formy modyfikacji stereotypów: m.in. utrzymywanie stereotypów poprzez uaktualnianie treści, księgowanie, subtypizacja, ambivalencja treści stereotypów implikująca maskowaną dyskryminację czy Model zawartości stereotypu (SCM), który wymienia dwa wymiary ocen społecznych wyznaczany ukrytymi teoriami świata. Następnie autorka odwołała się do stereotypu starej kobiety przywołując badania własne w czteroczynnikowym modelu

stereotypu starej kobiety: szlachetność starości, wycofanie, destrukcja starości, pasywizm starości. Autorka ukazała także aktualne uprzedzenia wobec starych kobiet na podstawie między innymi wypowiedzi profesora Velutaniego. W obszarze ignorowanego kontekstu uprzedzeń Pani Doktor wymieniła pewien zbiór zachowań w których:

- jedyną troską ludzi jest dobrobyt pewnych osób,
- troska nie obejmuje dobrobytu zwierząt, roślin,
- występuje postawa zacieklego antropocentryzmu,
- ma miejsce wyzbycie się serdeczności i czułości wobec siostr i braci mniejszych,
- następuje akcentowanie unikatowości gatunku homo sapiens czy dominacja adultystycznego wzorca.

Dr Joanna Nawrocka zademonstrowała także poster będący wynikiem wspólnej pracy badawczej podjętej ze studentką studiów psychologicznych NWSP, która opracowała obraz stereotypu kobiety w prasie (Gazeta Wyborcza).

Na zakończenie wystąpiła mgr Karolina Kondrat z referatem *Obraz dziadków w obrazkowej literaturze dziecięcej. Dziadkowie a osoby starsze. Szacunek a ageizm*. Przedstawiono w nim dziadków jako „innych” ukazując wiek jako zmienną różnicującą i starzenie się jako naturalny i nieunikniony proces. Autorka dokonała analizy postaci dziadka i babci w książkach obrazkowych dla dzieci (50 pozycji) pod względem różnych wskaźników późnej dorosłości. Pod względem ubioru okazało się, że dziadkowie ukazani są w tradycyjnych ubiorach, z siwymi włosami często zasłoniętymi czapką lub chustką, z okularami i laską. Babcie siedzą najczęściej w fotelu przykryte kocem, gotujące, sprzątające, zajmujące się domem, robiące na drutach, miłe, cierpliwe i powolne. Dziadkowie natomiast siedzą na ławce w parku, są także mili, cierpliwi i powolni. Próba ukazania relacji szacunku i ageizmu pokazała, że warto zastanowić się jak taki obraz dziadków wpływa na umysł małych dzieci a później dorosłych, warto także zobaczyć to w świetle rosnącego zapotrzebowania dziadków jako opiekunów.

Po każdym referacie wywiązywała się ożywiona dyskusja, w którą angażowali się wszyscy uczestnicy sesji. Przytaczano ar-

gumenty za i przeciw podanym w referatach tezom, stawiano nowe kwestie, przywoływano poglądy różnych autorów.

Sesja problematyki bezpieczeństwa wewnętrznego *Brak tolerancji zagrożeniem bezpieczeństwa* miała siedem referatów. Moderatorami tej sesji byli: dr Grażyna Kędzierska i dr Bernard Kayzer.

Obrady rozpoczął dr Wiesław Smolski, prezentacją *Tolerancja a zagrożenie bezpieczeństwa w opinii studentów NWSP*, którą przygotował razem z dr. Zbigniewem Siemakiem. Prelegent w sposób zwięzły przedstawił wyniki badań własnych, przeprowadzonych wśród 100 studentów Niepaństwowej Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Białymstoku. Autorzy zastosowali metodę sondażu diagnostycznego. Kwestionariusz ankiety dotyczyły następujących problemów:

- rozumienia przez studentów pojęcia „tolerancja”,
- określenia stopnia deklaracyjności zachowań studentów w różnych sytuacjach życiowych,
- zbadania opinii studentów na temat zagrożenia dla bezpieczeństwa wpływającego ze strony mniejszości narodowe,
- zbadania wiedzy studentów na temat etiologii tolerancji.

Z kolei referat dra hab. Andrzej Urbanek *Mniejszości narodowe a kwestie tolerancji i bezpieczeństwa narodowego* omawiał wielowymiarowe ujęcie tolerancji korzystając z przykładów, zarówno z historii, jak i współczesności. Prelegent odniósł się do mechanizmów społecznego odrzucenia, wskazując eksterminację, jako największe zło w rozwoju ludzkości (społeczeństwa). Następnie, na przykładzie Ukrainy, Pan Profesor poruszył problem konfliktów etnicznych w kontekście mniejszość narodowa a wojna hybrydowa jako zagrożenie dla spójności państwa. W podsumowaniu znalazły się skutki, jakie wynikają z tworzenia społeczeństwa wielokulturowego, przy zwróceniu uwagi na nacjonalizm, ruchy migracyjne, wojny hybrydowe, konflikty etniczne, ochronę tożsamości narodowe, patologie społecznej świadomości.

Dr Marek Strzoda mówił o *Uwarunkowaniach wielokulturowości w funkcjonowaniu organizacji wojskowych*. Problematyka poruszana przez Referenta dotyczyła aspektów wielonarodowych

w funkcjonowaniu wojsk i dowództw sojuszu północnoatlantyckiego, szeroko nawiązując do teorii i praktyki oraz wskazując co różni, a co jest wspólne. Pan Doktor określił jak należałoby uczyć się wielokulturowości w Siłach Zbrojnych RP i jak ceremoniał wojskowy pogodzić z byciem w strukturach NATO. Wystąpienie poparte było wieloma przykładami z działalności państw sojusznicznych.

Następnie referat *Konfliktogenność władz publicznych na tle odmienności kulturowej obywateli Ukrainy i Polski w kontekście prawa do Tożsamości Rosjan i Ślązaków* wygłosił dr Bernard Kayzer. Autor w sposób zwięzły przedstawił tendencje rozwojowe konfliktu na Ukrainie, wskazując na nierozwiązywalność pokojową. W wystąpieniu nawiązał do aspektów historycznych, ekonomicznych i społecznych podłoża stosunków ukraińsko-rosyjskich. Na zakończenie prelegent nawiązał do konfliktogenności narodowej władz Polskich w stosunku do Ślązaków, wskazując główne przyczyny a w szczególności zaniechanie zrozumienia i potrzeb.

Dr Grażyna Kędzierska omówiła problematykę *Polskie społeczeństwo o migracji*. Wystąpienie przygotowane razem z mgr. Robertem Łachaczem koncentrowało się na postawach Polaków w stosunku do migrantów w perspektywie ostatnich dwóch dekad.

Granice tolerancji. Rosjanie wobec imigrantów Azji Centralnej były domeną wywodu dr Justyny Olędzkiej. Pani Doktor przedstawiła problematykę imigrantów w Rosji przez pryzmat danych statystycznych, struktury narodowościowej imigrantów, uwarunkowań prawnych otrzymania obywatelstwa. Zaznaczyła, że każdy imigrant ma obowiązek posiadania karty migracyjnej. Jednym ze znaczących zagrożeń Rosji jest zagrożenie demograficzne, w szczególności w regionach, gdzie gęstość zaludnienia jest bardzo niska. Utrzymanie wzrostu gospodarczego wymaga aby do 2050 r. Rosja przyjęła 20 milionów imigrantów, dlatego z otwartymi rękoma przyjmuje ukraińskich uchodźców, a społeczeństwo zmienia nastawienie również wobec imigrantów z Azji Centralnej. Według planu W. Putina, Rosja nie prowadzi polityki multikulti, ale politykę utrakwistyczną (poszanowania praw mniejszości narodowych, religijnych i rasowych z jednoczesnym wymaganiem

bezwzględnej lojalności wobec państwa rosyjskiego). Celem polityki państwa jest umożliwienie nielegalnym imigrantom, którzy nie popełnili innych przestępstw, uzyskania pozwolenia na stały pobyt i pracę w Rosji. Warunkiem jest zdanie egzaminu z wiedzy o Rosji i władania językiem rosyjskim. Z kolei zadaniem służb jest wyłapanie spośród imigrantów przestępców i usunięcie ich z kraju. Na zakończenie wystąpienia Autorka odniosła się do opublikowanych badań Instytutu Socjologii Rosyjskiej Akademii Nauk w ramach projektu „Imigranci w Rosji w wymiarze społecznym”. Otóż 54% Rosjan odpowiada się za nakazem kwaterowania imigrantów na wsi. W stosunku do imigrantów z Mołdawii i Ukrainy, większość Rosjan jest dość tolerancyjna, na większą sympatię i zainteresowanie zasługują sąsiedzi z Kaukazu, Azji Środkowej i Azji Południowo-Wschodniej.

Ostatnim prelegentem podczas tej sesji był dr Stanisław Kozdrowski – *„Ustawka” – jako element podkultury pseudokibiców piłkarskich na tle chuligaństwa stadionowego*. Na wstępie omówił możliwe zagrożenia związane z meczami piłkarskimi, zwrócił uwagę na chuligaństwo stadionowe, psychologię tłumu oraz tak zwane „ustawki”. Wskazał ich skalę i tendencje rozwojowe, podając zasady i reguły obowiązujące zainteresowanych. Podsumowując, stwierdził, że „ustawka” jest mniej groźna niż bójka na stadionie i przez pseudokibiców jest traktowana jako forma rozrywki.

Po przedstawieniu wszystkich prezentacji, wywiązała się dyskusja, w której Profesor Piotr Gawliczek odniósł się do sytuacji konfliktowej (wojny hybrydowej) na Ukrainie, zaznaczając, że linia podziału nie jest widoczna pomiędzy stronami konfliktu, jest wieloaspektowa i wymaga odpowiedniego podejścia w celu jej rozwiązania.

W krótkiej sesji podsumowującej moderatorzy przedstawili informacje na temat przebiegu obrad w poszczególnych sekcjach. Wygłaszając formułę kończąca Konferencję JM Rektor dr Marek Jasiński wskazał potrzebę dyskusji na temat tolerancji, która w dzisiejszym Świecie zajmuje coraz mniej miejsca.